

Μάρτιος 1939

ή συγγραφή των κανονισμών της λειτουργίας της Σχολής ήτο πρώτης τάξεως επισημονική εργασία, ώστε υπήρχαν και τα δυο προαπαιτούμενα. Άλλως τε είχα δημοσιεύσει και πολιτειακές μελέτες, ως το πολίτευμα της Κύπρου.

Άρχισα πάλι σιγά-σιγά να ξεράζομαι να φτιάχνω ένα νέο βίο που είχα ξεχάσει τα δέκα τελευταία χρόνια που μου πήρε η δημοθυρία της Σχολής. Στην Καλλιθέα είχα περ εικοσι χρόνων αγοράσει ένα περιβόλι κ' είχα κτίσει ένα μικρό σπίτι και την «Καλύβα μου». Άρχισα να καλλιεργώ τα λάχανά μου και έλπιω πως η Άκαδημία θα τα βραβεύσει καμιά μέρα...

Εάν βέβαια είναι γεγονός ότι έκαστος δημιουργεί από τον εαυτόν του κάποιο ενδιαφέρον, ή νεβαστή μας Άκαδημία δεν έδειξε μέχρι σήμερα καμιά πρόθεση δια να δημιουργήσει ενδιαφέρον περί εαυτήν.

Η δράσις του κ. Φραγκούδη μας ήτο εν μέρει γνωστή και πρώτου άγνωστούμεν το βιβλίον του. Είναι δι γεγονός που δεν επιδέχεται συζητήσιν, ότι όσοι θα άναγνώσουν την αυτοβιογραφίαν του θα συμφωνήσουν μαζί μας πως ή συμβολή του κ. Φραγκούδη εις τον σύγχρονον ελληνικόν πολιτισμόν υπήρξε κολλοσιαία και αποτελεσματική.

Ε. Ζ.

ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

[Εις την «Εφημερίδα των Έργατών», ο φιλολογικός αυτής συνεργάτης κ. Σάββας Παπαδόπουλος, έδημοσίευσεν το ακόλουθον άρθρον εις το φύλλον της 11ης Δεκεμβρ. 1938].

Στή σειρά των Έλλήνων έργατων-διηγηματογράφων ξεχωρίζουμε και τή μορφή του τυπογράφου Έδωστρατίου Ζήση.

Στό πρόσωπο του κ. Ζήση διακρίνουμε τουτό το ξεχωριστό, πως ο άγωνας του στο πνευματικό πεδίο δεν είχε το χαρακτήρα παροδικής έρασιτεχνίας. Ένα τραγούδι, να ποίμε, και ύστερα σιωπή των αιώνων!

Ο διαλεχτός διηγηματογράφος μας άγωνίσθηκε συστηματικά στάν πνευματικό τομέα. Εκτός απ τή σειρά των δυνατών σε ψυχολογική σύνθεση διηγημάτων του «Ένημερώματα», «Γύρω στο Θερμαϊκό» και «Αυθόρμητα», υπήρξε ο ίδρυτής και εκδότης του περιοδικού «Συζήτησι», που από τίς στήλες του αξιολογήθηκαν άκριτοι από τους λογοτέχνες του τόπου.

Είναι ή «Συζήτησι» του κ. Ζήση φιλολογική, δεν λείπουν όμως και οι στήλες από όπου περνούν γενικώτερα ή κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου κάτω από το ανατομικό νυστέρι των θετικών έργατικών κριτηρίων.

Στους άγώνες αυτούς ο τυπογράφος διηγηματογράφος άναδεικνύεται ο μαχητής, που δεν του λείπει μήτε ή δύναμη, μήτε ή έτοιμότητα. Δέ χαρίζει κάστανα. Η κάθε φιλολογική συμβατικότητα τον βρίσκει άυστηρό τιμητή. Είναι ο άνθρωπος που πίστεψε και γι' ανθρώπους που πιστεύουν δέ γίνεται ποτέ φτηνό παζάρι στην πολιτεία των ιδεών.

Ο σκληρός, όμως, αυτός πνευματικός

πόλεμος του Ζήση δεν τον κρατάει μακριά κι' απ' τα πλαίσια της δημιουργικής τέχνης. Γράφοντας και στοιχειοθετώντας όλοκληρη πολλές φορές τή «Συζήτησι» καλλιεργεί παράλληλα την ποίηση λιγώτερο και το διήγημα περισσότερο, που είνε κι' ο τομέας της επιτυχίας και της επιβολής του.

Δέ λείπει, βέβαια, κι' απ' τα τραγούδια του κ. Ζήση ή απλότητα, ή συγκίνηση και ή πρωτοτυπία. Μα εκεί που είνε έξαιρετικά ζωντανός είνε το διήγημα.

Το «Πώς έχασα το παιχνίδι» είνε ένα ωραίο άληθινά παιχνίδι της τέχνης. Διηγείται ο ήρωας της χαριτωμένης αυτής ιστορίας πως, κυνηγημένος απ' τους δικούς του, παντρεύτηκε από πείσμα τή μόνη γυναίκα, που θέλησε, έστω και με ξένο χέρι, να του δώσει κουράγιο στο συνέχισμα του άνηφορικού δρόμου, που οδηγεί στο παλάτι των Έλικωνιάδων.

Μεταφέρουμε έδω το πρώτο μέρος του διηγήματος αυτού, που είνε δημοσιευμένο στη δυσέυρετη συλλογή «Αυθόρμητα», το πρώτο βιβλίο της Μικρής Βιβλιοθήκης, που ώργάνωσε ο κ. Ζήσης:

ΠΩΣ ΕΧΑΣΑ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Ξέρετε, ήμεις οι αυτοσχέδιοι άποκτοίμε εύκολώτερα φήμη. Κι' αν βαστάη ή ψυχή μας μπορούμε να κάμουμε χρυσές δουλειές. Ο κόσμος μας αγαπάει και μας θαυμάζει που κατορθώνουμε να βρίσκουμε τίς δημοκαταληξίες. Έγώ όμως στάθηκα άτυχος και σ' αυτό το σημείο. Η πρώτη άτυχία μου είναι ή καταγωγή μου. Κατάγομαι από μεγάλη οικογένεια, κι' αυτό είναι ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στο στάδιό μου. Οι δικοί μου είναι άν-

θρωποι συντηρητικοί και πολύ αύστηροί. Τέτοια ποιήματα και άνοησίες να λείπουν από μας. Ο άνθρωπος να μπορεί να βάζει λεφτά. Εκείνος είναι άνθρωπος. Και πολύ σωστά. Ένας ήλιθος μόνο μπορεί να περνάει για άνθρωπος τη στιγμή που δεν έχει λεφτά. Τι να κάμωμε όμως που ο άνθρωπος δεν είναι ατεξούσιος και τον κυβερνάνε χίλιοι και δυο διαβόλοι έσωτερικοί και έξωτεικοί; Αυτό δεν μπορούν να το καταλάβουν οι δικόι μου, και είναι άρκετό, νομίζω, να διατηρή κάπως δροσερές τις σχέσεις μας.

Έγώ όμως είμαι άνθρωπος ανοιχτόκαρδος. Θέλω ναχω συντροφιά, φίλους να συζητώ ελεύθερα, να γελω, να ξεκαρδίζωμαι. Αυτά με ανάγκασαν ν' αφήσω τους πάντα σκεπτικούς και κατσουφιασμένους αδελφούς μου και να παντρευτώ. Και μια που ήμουν καμμένος από τους δικούς μου φρόντισα να μη πάθω τὰ ίδια και με την παντρεία. Η γυναίκα μου έπρεπε ν' αγαπάει τὰ μασάλια, να ανέχεται τὰ άστεία και ν' ακούει τὰ ποιήματά μου. Ποιά θάταν αυτή; Δεν άργησα να την βρω:

Όταν έστειλα τὰ πρώτα μου ποιήματα στο χωριό και οι αδελφοί μου και ο πατέρας μου μ' έστειλαν γράμματα κι έγραφαν, πώς αυτά είναι «ντροπές πράγματα», μια μακρινή συγγενής μου, που είχαμε μαζί της οικογενειακές σχέσεις, και στην οποία έστειλα ένα ποίημα, μ' έγραψε ένα γράμμα γεμάτο ένθουσιασμό. Με εξέφραζε χωρίς επιφύλαξη τὰ δλόθερμά της συγχαρητήρια για τὸ επιτυχημένο ποίημά μου και με προέτρεπε να συνεχίσω με θάρρος τὸ «έργον» μου, χωρίς να δώσω προσοχή σὲ κανέναν. Ε... ήθελε και περισσότερο για να φουσκώσει τὸ κεφάλι μου; Και μέσα σ' εκείνη την ψυχρότητα των δικών μου, βρήκα τὸν άνθρωπο που ζητούσα. Αυτή ήταν για μένα ἡ μοναδική σύντροφος. Αμέσως λοιπόν εἰς ἐνέργεια τὸ πρᾶγμα. Ολίγη αλληλογραφία, σφοδρὸς έρωτας κι από τὰ δυὸ μέρη και τὸ πρᾶγμα προχωρούσε. Οι δικόι μου τρίζανε δόντια. Κι' άλλα «ρεζιλίκια» στην οικογένεια σὰν να μὴ φτάνανε τὰ ποιήματα. Χαμένα τὰ κλάμματα τῆς μάνας μου, χαμένα τὰ τόσα παρακάλια τῆς. Έρωτας ψυχικὸς ανώτερος από κάθε άλλον. Κα-

νένα εμπόδιο δὲν ήταν ἱκανὸ νὰ τὸν ἀνακόψει. Και τέλος είχα δὲν είχα παντρεύτηκα.

Τὴν βρήκα όμως πολύ κρύα. Δὲν έδινε ἀπολύτως καμμιὰ σημασία στὰ έργα μου. Ούτε και ήθελε ν' ακούει ὅτι γράφω. Τὸ θεωρούσε κάτι τι περισσότερο και από ντροπή. Μάλιστα μ' ένωγλούσε τόσο πολὺ όταν έδοκίμαζα να γράψω, ὥστε αναγκάζομουν να κάμνω και σικηνές

Μία μέρα μ' έφερε ὡς τὸ λαιμό, πὸ φουρκισμένος τῆς πετώ στὰ μοῦτρα τὸ γράμμα τῆς, και τῆς λέγω, αφού δὲν αἰσθάνεται τίποτε, γιατί να μὲ γράφει εκείνο τὸ γράμμα και να μὲ κάμει να τὴν έρωτευθῶ; Εκείνη με μιά ἀπάθεια, μ' απάντησε ὅτι έκείνο τὸ γράμμα δὲν τὸ έγραψε ἡ ίδια. Καί μου εξήγησε πὸς όταν, πρώτα-πρώτα, πήρε τὸ ποίημά μου, χάρηκε μὲν για τὴν τιμὴ πὸ τῆς έκαμα, ἀλλὰ δὲν καταλάβαινε τί έλεγε, και τὸ πήγε σὲ μιά φιληνάδα τῆς δημοδισκάλισσα να τῆς τὸ εξηγήσει και ἡ καταραμένη — αὐτὴ δημοδισκάλισσα ανέλαβε, με προθυμία, να συντάξει και τὴν απάντησι. Κι' έτσι τὰ κάπερα να πέσω από τὴ μιά πῆττα στην άλλη.

Ακολουθῶς ὁ κ. Παπαδόπουλος ἀναλύει τὸ δεύτερον μέρος τοῦ διηγήματος, εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος διὰ τὰς σχέσεις τοῦ ήρωος με τοὺς συμπατριώτας του και παραθέτει μέρη από τὸ εἰς τὸ διήγημα περιεχόμενον ποίημα περί ὁρέων και άλλων, και τὸ ὁποῖον ποίημα, πολὺ δικαίως, εκίνησε τὴν μῆνιν των Αἰδημιωτῶν κατὰ τοῦ γράψαντος.

Καταλήγει δὲ ὁ κ. Παπαδόπουλος ὡς εξής:

“Υστερα ἀπ' τὸ τραγοῦδι του αὐτὸ οἱ ἀπλοῖκοι κάτοικοι τοῦ Αἰδημιοῦ ήταν φυσικὸ να μεταβάλλουν τὸ ἀδικημένο βουνὸ σὲ λίθον ἀναθέματος για τὸν ἀμετανόητο σαρκαστὴ των «Αἰδημιώτικων Ἱστοριῶν».

ΣΑΒΒΑΣ Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Εἰς Νέαν Μηχανιώναν ἀπεβίωσεν ἡ ἐξ Αἰδημιοῦ Ζωὴ Κουλούρη. Ἡ μεταστᾶσα κατήγετο ἐκ των καλλιτέρων οικογενειῶν τοῦ Αἰδημιοῦ. Ἀδικηθεῖσα ἀπὸ τὴν φύσιν, ἐξέμαθε τὴν ραπτικήν και ἔζησεν ἐντίμως χωρίς να ἐπιβαρύνῃ τοὺς περὶ αὐτήν. Ὁ Θεὸς ἄς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τῆς.

— Ἐπίσης εἰς Καβάλλαν ἀπεβίωσεν ἡ Φωτεινὴ Νικολαΐδου, κόρη τοῦ ἐξ Αἰδημιοῦ Κωνσταντίνου Μποσνάκη.